

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83125,Kostanecki-Kazimierz-Telesfor.html>
2023-10-02, 16:45

Kostanecki Kazimierz Telesfor

KOSTANECKI Kazimierz Telesfor (25 XII 1863, Myszaków k. Zagórowa - 11 I 1940, Sachsenhausen, Niemcy), lekarz, anatom, cytolog. Syn Jana Nepomucena, ziemianina i powstańca styczniowego, oraz Michaliny z Dobrowolskich; brat Antoniego, ekonomisty i rektora UW i Stanisława, chemika.

K. po ukończeniu w 1884 Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu studiował historię sztuki na uniwersytecie w Berlinie. Przejawiał szczególne zainteresowanie malarstwem i rzeźbą współczesną. W przyszłości jego krakowskie mieszkanie miało być pełne cennych płócien i grafik, a do bliskich znajomych i przyjaciół zaliczali się wybitni artyści, m.in. J. Fałat, J. Malczewski, T. Axentowicz czy W. Weiss. Po ukończeniu 4 semestrów K. zdecydował się w 1885 przerwać studia i zapisać na wydział lekarski, należący wówczas do najznamienitszych w świecie (wykładali tam m.in. R. Virchow i H. von Helmholtz). W 1890 K. ukończył studia uzyskując stopień doktora medycyny. Pracował początkowo we Wrocławiu w Zakładzie Fizjologii uniwersytetu u prof. R.P. Heidenhaina, a następnie był prosektorem w Zakładzie Anatomii kierowanym przez prof. R. Bonneta na uniwersytecie w Giessen. W 1892 przyjął propozycję objęcia profesury nadzwyczajnej w Katedrze Anatomii Porównawczej UJ. Jednak już wczesną wiosną 1893 otrzymał rządowe stypendium i udał się na kilkumiesięczny staż naukowy do Morskiej Stacji Zoologicznej w Neapolu. Właśnie tam uświadomił sobie możliwość szeroko zakrojonych badań porównawczych nad budową anatomiczną bezkręgowców. W 1894 został profesorem zwyczajnym UJ i aż do 1935 kierował Katedrą Anatomii Opisowej UJ. Dwukrotnie pełnił funkcję dziekana wydziału lekarskiego, a w 1913-16 rektora UJ. W roku akademickim 1916/17 sprawował funkcję prorektora UJ. W 1914-18 był też wiceprezydentem Krakowa. W 1916 brał udział w dyskusjach i pracach przygotowawczych wokół

wskrzeszenia uniwersytetu i politechniki w Warszawie.

W 1922 K. reprezentował UJ na obchodach 600-lecia uniwersytetu w Padwie. Od V 1896 był członkiem korespondentem PAU, a od III 1902 jej członkiem czynnym, następnie sekretarzem generalnym, dyrektorem wydziału matematyczno-przyrodniczego, a w 1929–34 delegatem PAU do Conseil International des Recherches w Londynie, a w 1929 został wybrany na prezesa PAU. W 1924 UJ nadał mu doktorat honoris causa. Doktoraty honorowe nadały mu również Uniwersytet w Wilnie (1929), Padwie (1922), Aberdeen (1906) i Glasgow (1908). W 1935 K. przeszedł na emeryturę. W 1936 obdarzono go godnością profesora honorowego UJ. Aresztowany 6 XI 1939 w ramach Sonderaktion Krakau, zmarł w obozie Sachsenhausen.

K. był żonaty z córką warszawskiego finansisty J.G. Blocha, Janiną Marią. Prowadzili dom otwarty, w którym gościło wiele znakomitości ze świata nauki i sztuki, m.in. J. Galsworthy. Mieli 2 synów, Jana, docenta teorii monetarnej, i Michała Antoniego, architekta i publicystę. K. uczestniczył w tworzeniu Domu Medyków UJ, był też długoletnim kuratorem Bratniej Pomocy Medyków UJ. Z pasją oddawał się ogrodnictwu. Z wielkim zapałem hodował róże, był na tym polu ekspertem. Ubierał się bardzo wykwintnie i uchodził w Krakowie za wzór męskiej elegancji.

K. był twórcą największej w Polsce szkoły anatomicznej i anatomoporównawczej. Do jego uczniów należeli: A. Bochenek, E. Godlewski młodszy, T. Rogalski, M. Rose, Z. Szantroch. W początkowym okresie K. zajmował się przede wszystkim anatomią i fizjologią mięśniówki gardła, podniebienia i trąbki słuchowej. Dokonał wnikliwego i całościowego opisu mięśni, jak również ich powięzi. Jako pierwszy zaprezentował dokładną topografię wrodzonych przetok szyjnych i podał mechanizmy rozwojowe ich powstawania.

Znaczącym polem jego poszukiwań badawczych była problematyka cytologiczna i embriologiczna, ze szczególnym uwzględnieniem mechanizmów zapłodnienia i podziału komórkowego. K. zaprezentował oryginalną metodę

indukowania partenogenezy w warunkach laboratoryjnych. Badał zachowanie się struktur achromatycznych w prawidłowym i zaburzonym procesie podziału komórkowego, prowadził również badania nad rolą niektórych substancji jądrowych w procesach dziedziczenia. Stworzył podstawy nowoczesnej anatomii opartej o badania porównawcze i koncentrującej się wokół zagadnień morfologicznych oraz funkcjonalnych, anatomii wkraczającej w szeroko pojęte przyrodoznawstwo.

Prowadził wieloletnie studia porównawcze nad filogenezą jelita ślepego wyrostka robaczkowego. Wykazał w nich, że struktury jelita ślepego są już obecne na pograniczu jelita środkowego i tylnego, i że można je zaobserwować u ryb kostnoszkieletowych i niektórych płazów bezogoniastych. Dokonał też dokładnego opisu morfologicznego i topograficznego otrzewnej jelita ślepego i wyrostka robaczkowego. Był pionierem badań nad istotnymi funkcjami tkanki limfatycznej wyrostka robaczkowego. Badał mechanizmy rządzące rozwojem otrzewnej i jej fałdów. Należał do zwolenników łączenia badań anatomicznych z badaniami nauk podstawowych, jak również z postępowaniem klinicznym.

PSB (S. Kohmann); Śródka.

Biographisches Lexikon hervorragender Ärzte des neunzehnten Jahrhunderts, Berlin-Wien 1901, pp. 904-905; W. Bujak: *Wspomnienia o prof. Kazimierzu Kostaneckim*, „Archiwum Historii Medycyny” 1968, z. 3-4; S. Kohmann: *Kazimierz Kostanecki (1863-1940)*, [w:] *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej*, Kraków 1963, t. 1, s. 283-299; tegoż: *Kazimierz Kostanecki, Anatomist of the Jagiellonian University*, „Folia Morphologica” 1969, Vol. 28, no 2; J. Sokołowska-Pituchowa: *400 lat katedry anatomii w Krakowie (1602-2002) / 400 Years of the Chair of Anatomy in Kraków (1602-2002)*, Kraków 2002, pp. 35-42, 103-10, R. W. Gryglewski, *Anatomia w ujęciu Kazimierza Kostaneckiego*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2016 nr 2, s. 57-87.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)